

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

(...) września 2013r.

Sąd Okręgowy	w O.	Wydział III
Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych		

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. do SO Monika Obrębska

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Laskowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu13 września 2013 r. w O.

sprawy z odwołania M. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o rentę socjalną

na skutek odwołania M. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 8 lutego 2012 r. **znak**SOC- (...)

orzeka:

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje M. Z. prawo do renty socjalnej na okres od 01.10.2011r. do 31.12.2013r.;
2. stwierdza brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

III U 151/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8.02.2012r. znak (...) ZUS odmówił M. Z. prawa do renty socjalnej podnosząc, że Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 06.02.2012r. uznała ją za całkowicie niezdolną do pracy od 09.09.2011r., jednak stwierdziła, że niezdolność ta nie pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym w okresach wymienionych w ustawie.

M. Z. wniosła odwołanie od powyższej decyzji, zarzucając jej sprzeczność istotnych ustaleń organu rentowego z zebrany w sprawie materiałem dowodowym polegającym na przyjęciu, że jej niezdolność do pracy powstała

09.09.2011r. a nie najpóźniej 30.10.2007r. Odwołująca utrzymywała, że z powodu choroby psychicznej była całkowicie niezdolna do pracy już w 2006r. Wskazując na powyższe wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie jej renty socjalnej, ponadto wniosła o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii w celu ustalenia kiedy powstała u niej całkowita niezdolność do pracy.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie podnosząc, że zarówno lekarz orzecznik ZUS, jak i Komisja Lekarska uznały M. Z. za całkowicie niezdolną do pracy do 31.12.2012r. wskazując, że niezdolność ta powstała w dniu 9.09.2011r. i nie pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Zdaniem ZUS ubezpieczona nie spełnia zatem koniecznych przesłanek do przyznania renty socjalnej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ostrołęce ustalił następujący stan faktyczny:

M. Z. w dniu 25.10.2011r. złożyła wniosek do ZUS O/P. Inspektorat w O. o rentę socjalną. Organ rentowy skierował ubezpieczoną na badania lekarskie. Lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia 2.12.2011r. uznał odwołującą za całkowicie niezdolną do pracy do 31.12.2012r., stwierdzając jednocześnie, że niezdolność ta powstała 9.09.2011r. i nie pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej- przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Odwołująca nie zgodziła się z tym orzeczeniem i wniosła od niego odwołanie do Komisji Lekarskiej ZUS. Komisja Lekarska w orzeczeniu z dnia 6.02.2012r. zajęła analogiczne, jak lekarz orzecznik stanowisko. Wobec powyższego ZUS decyzją z dnia 8.02.2012r. odmówił M. Z. prawa do renty socjalnej.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ostrołęce zważył co następuje:

Odwołanie M. Z. jest zasadne i jako takie zostało uwzględnione.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia;
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Zgodnie z ust. 2 cytowanego art. 4 osobie, która spełnia warunki określone w ust. 1, przysługuje:

- 1) renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- 2) renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Definicję osoby niezdolnej do pracy zawiera art. 12 ust. 1-3 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004r., nr 39 poz. 353 z późn. zm.), który stwierdza, że jest nią osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy.

W świetle cytowanych wyżej przepisów zasadniczą kwestią wymagającą rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie, od której zależała skuteczność odwołania M. Z., było ustalenie czy całkowita niezdolność do pracy odwołującej została spowodowana naruszeniem sprawności organizmu powstałym w okresach wskazanych w ustawie, gdyż to że odwołująca jest osobą całkowicie niezdolną do pracy nie było przedmiotem sporu.

W celu ustalenia powyższych okoliczności, Sąd postanowił dopuścić dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i neurologii, jako właściwych ze względu na schorzenia odwołującej. Biegli po przeprowadzeniu badania odwołującej i zapoznaniu się ze zgromadzoną dokumentacją medyczną, rozpoznali u niej schizofrenię paranoidalną oraz bóle głowy w wywiadzie oraz stwierdzili, że schorzenia te w ich aktualnym nasileniu powodują u odwołującej całkowitą niezdolność do pracy zarobkowej do 31.12.2013r. a niezdolność ta istnieje od 21.11.2006r. Biegli wskazali, że nie zgadzają się z orzeczeniem Komisji ZUS. Biegli podnieśli, że odwołująca po raz pierwszy leczenie psychiatryczne podjęła 21.11.2006r. w (...) w O.. Powodem podjęcia tego leczenia były ostre objawy psychotyczne, które ustąpiły w wyniku zastosowanego leczenia. Występujące u odwołującej ostre zaburzenia psychotyczne powodowały trzykrotną hospitalizację, co w konsekwencji doprowadziło do rozpoznania u niej we wrześniu 2011 roku schizofrenii paranoidalnej. Wcześniejsze epizody psychotyczne z ostrymi objawami wytwórczymi zaburzały, w przekonaniu biegłych, funkcjonowanie M. Z. zarówno w sferze rodzinnej, jak i społeczno- zawodowej. Obecnie dzięki systematycznemu leczeniu utrzymuje się remisja objawów chorobowych, jednak pomimo stabilizacji procesu chorobowego dominują objawy negatywne schizofrenii oraz bezkrytycyzm wnioskodawczyni w stosunku do wcześniejszych przeżywanych doznań psychotycznych, co czyni ją całkowicie niezdolną do pracy.

Z powyższą opinią nie zgodził się organ rentowy, który w piśmie z dnia 27.06.2012r. podniósł, że nie zgadza się w szczególności z opinią biegłego psychiatry, co do daty powstania całkowitej niezdolności do pracy. Zdaniem ZUS odwołująca bezsprzecznie jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu schizofrenii paranoidalnej, jednak to rozpoznanie postawiono dopiero we wrześniu 2011r. Wcześniej ubezpieczona była hospitalizowana w październiku 2007r. z rozpoznaniem „osobowość chwiejna emocjonalnie z zaburzeniami psychicznymi i zachowania spowodowane przyjmowaniem środków psychoaktywnych”. Do końca brak informacji, na jakim tle wystąpiły zaburzenia psychiczne. Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o powołanie innego biegłego z zakresu psychiatrii.

Sąd uwzględnił powyższy wniosek i postanowieniem z dnia 04.07.2012r. dopuścił dowód z opinii kolejnego biegłego z zakresu psychiatrii. Biegły sądowy z zakresu psychiatrii J. W. rozpoznał u odwołującej schizofrenię nieodróżnicowaną z przewagą zaburzeń paranoidalnych oraz zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych. W konkluzji biegły stwierdził, że stwierdzone schorzenia czynią M. Z. całkowicie niezdolną do pracy zarobkowej od 9.09.2011r. do 31.12.2013r. Biegły psychiatra zgodził się z pierwszą opinią biegłych sądowych w zakresie rozpoznania, nie zgodził się jednak z datą powstania niezdolności. Zdaniem tego biegłego nie ma podstaw by uznać inwalidztwo od 21.11.2006r. Podczas dwóch pierwszych pobytów odwołującej w szpitalu psychiatrycznym nie rozpoznano schizofrenii, w epikryzach są dane, że ubezpieczona narkotyzowała się i opisywane zaburzenia mogły mieć związek z używaniem środków psychoaktywnych. W PZP co prawda postawiono diagnozę- zaburzenia paranoidalne i schizofrenię, ale waga rozpoznań postawionych w oddziałach jest bardziej wiążąca - pacjent jest tam stale i długotrwale obserwowany, podczas gdy w poradni są to krótkie kilkuminutowe kontakty, a lekarz jest zdany na relację w pacjenta. Krótkie i lakoniczne są też opisy w historii choroby z PZP. Opisane tam zaburzenia były raczej przejściowe i mało nasilone. Nie były też uwzględnione inne podłoża tych zaburzeń. Zdaniem biegłego wcześniejsze zaburzenia od listopada 2006 roku raczej nie były zaburzeniami trwałymi i nie powodowały całkowitej niezdolności do pracy a wymagały jedynie zwolnień L4, dlatego też za datę powstania całkowitej niezdolności należało uznać datę 9.09.2011r.

Do powyższej opinii żadna ze stron na piśmie nie wniosła zastrzeżeń.

Pomimo braku pisemnych zastrzeżeń do opinii, Sąd uznał za konieczne dopuszczenie z urzędu dowodu z opinii kolejnego zespołu biegłych, gdyż dotychczasowe opinie biegłych skupiały się na zasadniczo na określeniu daty powstania całkowitej niezdolności do pracy odwołującej, natomiast nie odnosiły się do określenia kiedy powstało naruszenie sprawności organizmu powodujące w konsekwencji całkowitą niezdolność do pracy.

Trzeci zespół biegłych z zakresu psychiatrii, psychologii i neurologii po wnikliwej analizie zgromadzonej dokumentacji medycznej a także badaniu podmiotowym i przedmiotowym odwołującej, rozpoznał u M. Z. schizofrenię nieodróżnicowaną oraz bóle głowy typu napięciowego. Biegli zgodnie uznali odwołującą za całkowicie niezdolną do pracy zarobkowej od 21.11.2006r. do 31.12.2013r. Zdaniem biegłych datę początkową powstania niezdolności do pracy

należy upatrywać w dacie rozpoczęcia leczenia w PZP w O.. Pierwsze objawy prodromalne wystąpiły u odwołującej już w wieku szkolnym (ból głowy, zaburzenia koncentracji uwagi, lęk). Utrzymywały się one na 1-ym roku studiów i spowodowały przerwę w nauce. Sam fakt zażywania narkotyków przez odwołującą może jedynie świadczyć o chęci poprawy samopoczucia. Zdaniem biegłych fakt, że występujące później objawy nazywano zaburzeniami psychicznym spowodowanymi przyjmowaniem środków psychoaktywnych, a nie schizofrenią, nie świadczy, że już wtedy M. Z. nie była chora na schizofrenię. Za tym schorzeniem przemawia zarówno obciążenie rodzinne oraz prodromy schizofrenii w wieku szkolnym, jak również przewlekłość procesu psychotonicznego i brak skłonności do jego wygasania, co powinno nastąpić w przypadku gdyby epizod schizofrenio - podobny po środkach odurzających. Choroba odwołującej z każdym rokiem nasila się i w obecnym stanie nie budzi już wątpliwości u lekarzy leczących w oddziałach psychiatrycznych.

Odwołująca do powyższej opinii nie wniosła żadnych uwag. Natomiast organ rentowy w piśmie z dnia 7.03.2013r. wskazał, że przedłożona dokumentacja nie dostarcza w sposób wystarczający podstaw do uznania całkowitej niezdolności do pracy od dnia 21.11.2006r. Podczas dwóch pierwszych pobytów w oddziale psychiatrycznym nie rozpoznano schizofrenii. Zdaniem ZUS całkowita niezdolność do pracy powstała u odwołującej w dniu pewnego ustalenia rozpoznania tj. w dniu 9.09.2011r. Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o powołanie innego biegłego z zakresu psychiatrii.

Na rozprawie w dniu 12.04.2013r. M. Z. przesłuchana w charakterze strony podała, że problemy natury psychicznej ma w zasadzie od dzieciństwa, od szkoły podstawowej. Problemy nerwicowe, psychiatryczne miała w zasadzie przez cały okres nauki. Przerwa w studiach też był tym spowodowana.

Biorąc pod uwagę treść zeznań odwołującej, a w szczególności fakt, że dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, aby to przyczyna naruszenia sprawności organizmu, powstała nie później niż w okresach wskazanych w ustawie, Sąd postanowił dopuścić dowód z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy z zakresu psychiatrii i neurologii w celu jednoznacznego wypowiedzenia się czy naruszenie sprawności organizmu M. Z. (które spowodowało zdaniem biegłych jej obecną całkowitą niezdolność do pracy od 21.11.2006r.), powstała w okresach wymienionych w art. 4 ust 1 pkt. 1 -3 ustawy o rencie socjalnej. Biegli zostali zobowiązani do uwzględnienia faktu, że całkowita niezdolność do pracy, będąca przesłanką do uzyskania prawa do renty socjalnej, może powstać po upływie okresów wskazanych w ustawie, ale dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest by, przyczyna naruszenia sprawności organizmu, powodująca w efekcie całkowitą niezdolność do pracy – powstała w okresach wymienionych w art. 4 ustawy.

Biegli sądowi z zakresu psychiatrii i neurologii w opinii uzupełniającej podtrzymali swoją wcześniejszą opinię, wskazując jako datę powstania całkowitej niezdolności do pracy 21.11.2006r. Wskazali, że w (...) w dniu 21.11.2006r. chora zgłaszała poczucie zagrożenia, uważała, że była podsłuchiwana i śledzona. Były to, zdaniem biegłych, bez wątpienia urojenia prześladowcze, które rozwinęły się w schizofrenię paranoidalną. Żadne dowody nie potwierdzają by odwołująca w tym czasie nadużywała narkotyków a jeden wątpliwy wynik badania nie może przesądzić, w przekonaniu biegłych, o nadużywaniu narkotyków. Biegli wyjaśnili, że pierwsze objawy wystąpiły już w wieku szkolnym. Były to bóle głowy, zaburzenia koncentracji uwagi oraz lęki. Wywiad rodzinny jest obciążony schizofrenią, w rodzinie odwołującej na tę chorobę choruje brat oraz stryjek. Niewątpliwie choroba ujawniła się u odwołującej przed ukończeniem 25 roku życia w trakcie nauki w szkole wyższej. Tak zwane załamanie linii życiowej typowe dla schizofrenii wystąpiło już po pierwszym roku studiów, które odwołująca przerwała z powodu choroby gdyż nie radziła sobie z przyswajaniem wiedzy. Podczas wyjazdu za granicę czuła się śledzona i źle funkcjonowała co było powodem powrotu do kraju. Pierwszy raz klinicznie (szpitalnie) rozpoznano schizofrenię w roku 2011, jednak biegli uważają, że proces chorobowy rozpoczął się dużo wcześniej już w dniu 21.11.2006r. kiedy to rozpoznana zaburzenia urojeniowe, oznaczone jako F20 co oznacza schizofrenię paranoidalną.

Odwołująca nie wносиła żadnych uwag do uzupełniającej opinii biegłych, organ rentowy zaś w piśmie z dnia 11.07.2013r. podniósł, że nie zgadza się z opinią biegłych, że choroba zaczęła się podczas nauki w szkole i przed 25 rokiem życia. Brak jest jakichkolwiek danych aby ubezpieczona przed ukończeniem szkoły średniej czy w okresie po raz pierwszy rozpoczętych studiów miała jakiegokolwiek objawy choroby. Zdaniem organu rentowego można uznać, że naruszenie sprawności organizmu nastąpiło w 2006r. Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł

o powołanie kolejnego zespołu biegłych. Sąd postanowieniem z dnia 13.09.2013r. na podstawie art. 217§3 kpc postanowił oddalić powyższy wniosek, uznając, że sporne okoliczności zostały dostatecznie wyjaśnione. Argumenty podniesione w ostatnim piśmie procesowym organu rentowego nie uzasadniały zdaniem Sądu stanowiska, że istniała obiektywnie potrzeba skorzystania z opinii kolejnych biegłych. Odmienna ocena w zakresie daty powstania naruszenia sprawności organizmu i daty powstania całkowitej niezdolności do pracy, dokonana przez organ rentowy, nie zawierająca konkretnych i przekonujących argumentów podważających miarodajność ostatniej opinii biegłych, nie może zdaniem Sądu decydować o zasadności dopuszczenia dowodu z kolejnego zespołu biegłych. Wskazać też należy, że zarówno doktryna, jak i orzecznictwo stoją na stanowisku, że potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii (vide wyrok SN z 4 sierpnia 1999 r, I PKN 20/99, OSNAPiUS 2000, nr 15, poz. 479). Sąd orzekający w przedmiotowej sprawie, potrzeby powołania kolejnego, czwartego już zespołu biegłych, nie widział. W ocenie Sądu Okręgowego należało podzielić wywody i wnioski opinii biegłych lekarzy sądowych trzeciego zespołu biegłych, uściślone i doprecyzowane pisemną opinią uzupełniającą. Podkreślić należy, że opinie te wydane zostały przez biegłych lekarzy o specjalnościach odpowiednich do ujawnionych wcześniej u odwołującej jednostek chorobowych, po dokonaniu analizy zebranej w sprawie dokumentacji medycznej, przeprowadzeniu wywiadu oraz badań odwołującej. Zarówno rozpoznanie, jak i wnioski, jakie znajdują się w opiniach, są przekonujące, spójne i logiczne. Biegli, występujący w sprawie, wydali poparte rzeczową i logiczną argumentacją, opinię podstawową i opinię uzupełniającą, z której wynika, że stan zdrowia odwołującej czyni ją całkowicie niezdolną do pracy od 21.11.2006r. Biegli jednoznacznie wskazali też, że całkowita niezdolność do pracy ma związek z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 25 roku w trakcie nauki w szkole wyższej. Podkreślić w tym miejscu należy, że całkowita niezdolność do pracy, będąca przesłanką prawa do renty socjalnej, może wprawdzie powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, ale dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, aby przyczyna naruszenia sprawności organizmu osoby ubezpieczonej powodująca całkowitą niezdolność do pracy – powstała nie później niż w okresach wymienionych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej. Podkreślić też należy, że przy wykładni art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej należy brać pod uwagę specyfikę chorób psychicznych – ich powstania(etiology) i przebiegu. Nie jest możliwe oparcie się wyłącznie na dacie ujawnienia objawów zewnętrznych choroby i rozpoczęcia udokumentowanego leczenia. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26.07.2011r., w sprawie osygn. IUK 6/11, LEX 1026617), który to pogląd Sąd orzekający w przedmiotowej w pełni podziela i aprobuje. Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że do kwestii tych w sposób pełny i wyczerpujący odniósł się jedynie ostatni zespół biegły, w szczególności w opinii uzupełniającej. Dwa pierwsze zespoły biegłych skupiły się na określeniu daty powstania całkowitej niezdolności do pracy M. Z., co nie było dla oceny uprawnień ubezpieczonej do renty kwestią najistotniejszą, co wyjaśniono wyżej. Dopiero ostatni zespół biegłych w sposób przekonujący wyjaśnił, że nie można mieć wątpliwości, że pierwsze objawy choroby odwołującej wystąpiły już w wieku szkolnym. Były to bóle głowy, zaburzenia koncentracji uwagi oraz lęki. Biegli podkreślili, że wywiad rodzinny odwołującej jest obciążony schizofrenią, w rodzinie odwołującej na tę chorobę choruje brat oraz stryjek. Niewątpliwie choroba ujawniła się u odwołującej przed ukończeniem 25 roku życia w trakcie nauki w szkole wyższej. Tak zwane załamanie linii życiowej typowe dla schizofrenii wystąpiło już na pierwszym roku studiów, które odwołująca właśnie z powodu choroby musiała przerwać, gdyż nie radziła sobie z przyswajaniem wiedzy.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd uznając, iż M. Z. spełnia wszystkie przesłanki konieczne do uzyskania prawa do renty socjalnej, o których mowa w cytowanym wyżej art. 4 ustawy o rencie socjalnej, w oparciu o art. art. 477¹⁴ § 2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał jej prawo do tego świadczenia od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożyła wniosek o przyznanie mu prawa od renty tj. o dnia 1.10.2011r. do 31.12.2013r. (stosowanie do art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zgodnie z treścią art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd był zobowiązany, przyznając odwołującej prawo do renty, do zamieszczenia z urzędu w sentencji wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego odnośnie ustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji tj. zarówno przyznającego prawo do świadczenia, jak też jego brak (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2010 roku, II UK 330/09, LEX 604220). W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie brak podstaw

do obciążenia odpowiedzialnością organu rentowego za nieprzyznanie odwołującej prawa do renty już na etapie postępowania przede ZUS. Kwestia określenia kiedy powstało naruszenie sprawności organizmu odwołującej, które spowodowało w efekcie jej całkowitą niezdolność do pracy wymagało powołania kilku zespołów biegłych, których opinie nie były ze sobą w pełni spójne. Dopiero po przeprowadzeniu szeregu czynności dowodowych przed Sądem powyższe kwestie udało się w sposób bezspeczny ustalić.

Z tych względów orzeczono jak w pkt. 2 wyroku.